

KS. JACEK NEUMANN
Rzym

KOŚCIÓŁ „ZNAKIEM” WIĘZI Z BOGIEM I JEDNOŚCI MIĘDZYLUDZKIEJ

Soborowa Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* stanowi ciągle aktualne przesłanie o roli eklezjologii chrześcijańskiej w świecie społeczno – kulturowych przemian¹ Kościół w swej relacji do zamiaru Boga Ojca, poprzez tajemnicę Wcielenia Syna Bożego i Zesłanie Ducha Świętego, realizuje odwieczny zamysł Boży i prowadzi ludzkość do jedności życia z Bogiem Ojcem².

I. Kościół jako dzieło Trójcy Świętej

Pismo Święte i Tradycja wskazują na Chrystusa i Kościół jako na dwie wzajemnie przenikające się rzeczywistości. *Lumen gentium* podejmując ten temat stara się wyjaśnić wartość tej prawdy, która w aspekcie chrystologicznej koncepcji społeczności wierzących nabiera wymiaru rzeczywistości zbawczej³ Chrystus jako „światłość świata” jest emisją Bożego światła świętości przenikającą w życie Kościoła, czego przejawem są dwie fundamentalne relacje: Chrystus – Kościół oraz Kościół – świat.

Kościół jest sakramentem, w którym uobecnia się niezwykła jedność z Bogiem i jedność wszystkich ludzi. Słowo *sakrament* pochodzi od łacińskiego wyrażenia *misterium*, oznaczającego pewną rzeczywistość Bożą

¹ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w. *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, n. 1-8, (skrót: LG); por.

J. Werbick, *La Chiesa. Un progetto ecclesiologicalo per lo studio e per la prassi*, Brescia 1998, s. 71n.

² Por. Jan Paweł II, *W imię Przenajświętszej Trójcy ku Wielkiemu Jubileuszowi Roku 2000*, Watykan 2002, s. 119-141; S. Pié-Ninot, *Credere la Chiesa*, Milano, 2002, s. 36-40;

J. Ratzinger, *Vivere con la Chiesa*, Brescia 1978, 47n.

³ Por. LG, n. 3-8.

w aspekcie transcendentnym o wymiarze zbawczym, która w znamienny sposób objawia się wizualnie. Słowo *mysterium* pochodzi z przekazu biblijnego i niezwykle trafnie odnajduje swoje odniesienie do Kościoła, który z Jezusowego ustanowienia łączy się nierozdzielnie z Chrystusem i tym samym dostępuje udziału w Bożej godności⁴. Zatem termin *Kościół jako sakrament* znajduje swoją aplikację w wymiarze życia eklezjalnej wspólnoty, która nie jest jedynie *czystym znakiem*, lecz rzeczywistością królestwa Bożego⁵.

W tym kontekście nie sposób pominąć oceny procesu szybkich przemian i przeobrażeń współczesnego świata, który nie może nie być bez znaczenia dla życia i *samotworzenia się* Kościoła. Ten proces, w dobie ostatniego wieku, jest naznaczony niepokojem społeczności, walką klas i przenikaniem tego w świat wewnętrznych przeżyć człowieka. Jednak jedną z charakterystycznych cech dzisiejszego świata jest tendencja *zdzążania do jedności*, choć może nie zawsze jest ona wspierana właściwymi intencjami. Przejawia się to w tworzeniu różnych nowych relacji socjalno – kulturowych. Jednak tylko w odniesieniu do Chrystusa znajdują one swój najwłaściwszy wyraz i uzasadnienie jako *więzi jedności*⁶. Mając to na uwadze Konstytucja *Lumen gentium* przedstawia Kościół już nie tylko w aspekcie apologetycznym, lecz przede wszystkim dogmatycznym. Kościół, który jest *poznaniem i miłością Chrystusa*, jest przedmiotem wiary przenikającym różne sektory życia ludzkiego, różne wymiary religijności ogarniającej wszystkich ludzi, za których Chrystus ofiarował swoje życie⁷.

Wymiar Bożego zbawienia, które ma swój początek w Ojcu i realizuje się przez Syna w Duchu Świętym, urzeczywistnia się w Kościele jako społeczności wierzących. Istniejąca ścisła więź między osobami Bożymi a historią zbawienia, konsoliduje jedność w wymiarze stworzenia i odkupienia. Tę myśl wyraża św. Paweł w swoim Liście do Efezjan, gdzie omawia tematy eklezjologiczne nawiązując do zagadnień Bożego podobieństwa, do istoty powołania ludzi do świętości oraz ich udziału w realizacji zbawienia⁸. W teologii temat podobieństwa ma znaczenie fundamentalne, gdyż jest

⁴ Por. Ef 1, 9; Jan Paweł II, *W imię Przenajświętszej....*, dz. cyt. s. 413-415.

⁵ Por. LG, n. 8.

⁶ Por. Jan Paweł II, *List apostolski "Novo millennio ineunte"*, Watykan 2001, n. 3, (skrót: NMI); J. Ratzinger, *La Chiesa*, Milano 1991, s. 38n; A. Mastantuono, *Comunità cristiana e movimenti ecclesiali*, RdT 4 (2001), s. 543-567.

⁷ Por. LG, n. 4-8; Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników Konferencji na temat realizacji nauczania Powszechnego Soboru Watykańskiego II „Prooczne orędzie dla całego Kościoła” z 27.II.2000*, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 4 (2000), s. 43-45.

⁸ Por. Ef 1, 1-14.

punktem spotkania między chrystologią i teologią trynitarną, między antropologią i teologią łaski, rozeznaniem wartości natury i nadarzyrodzoności. Potwierdzają to dwa teksty biblijne: „Bóg stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo swoje”⁹ oraz „Chrystus jest obrazem Boga niewidzialnego, [...] On jest Głową Ciała Kościoła”, które wskazują na urzeczywistnianie się Kościoła jako wspólnoty powołanej do życia przez Boga¹⁰. Kościół jako wspólnota eklezjalna w charakterystyczny dla siebie sposób jest *wspólnotą natury*, jako *wspólnota łaski* konsolidowana jednością inicjowaną przez Ducha Świętego, który swoim działaniem nadaje jej specyfikę komunii¹¹.

Zamiarem Boga Ojca jest zbawienie świata, którego realizacja dokonuje się poprzez misję Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego. Na to wskazują w sposób jednoznaczny teksty soborowe podkreślając, że zamiar „zjednoczenia na nowo w Chrystusie” wszystkich rzeczy urzeczywistnia się w życiu Jezusa i głoszonym przez Niego orędziu o królestwie Bożym¹². Tym samym jest to wyeksponowanie wewnętrznej więzi między królestwem Bożym jako przedmiotem Jezusowego przepowiadania, a Kościołem wraz z jego tajemniczą rzeczywistością objawioną przez Zbawiciela. Chrystus, aby spełnić wolę Ojca, inicjuje wśród ludzi królestwo niebieskie nadając wspólnocie ludzkiej charakter eklezjalny¹³. W tym kontekście Kościół jako Mistyczne Ciało Chrystusa odnajduje swoje uzasadnienie w specyfice istnienia dualistycznej koncepcji natury komunii: Bosko – ludzkiej. Wyjaśnia to św. Paweł w swoim Liście do Efezjan pisząc, że żaden grzesznik „nie ma dziedzictwa w królestwie Chrystusa i Boga”, tzn. w królestwie Ojca i Syna, tj. Boga w znaczeniu Trójcy Świętej¹⁴. Ewangelista św. Łukasz mówi: „Królestwo Boga jest pośród was”¹⁵. Św. Mateusz pisze: „Królestwo Boże będzie wam zabrane, a dane narodowi, który wyda owoce”¹⁶. W tym aspekcie Kościół jest nazwany królestwem Chrystusa, co jest zarazem analogią Kościoła w odniesieniu do królestwa niebieskiego, gdyż zapowiada dobra niebieskie i do nich prowadzi. Tekst soborowy tę relację rozwija w kontekście zbawczej męki i śmierci Jezusa oraz trwania dzieła zbawczego

⁹ Rdz 1, 26-27.

¹⁰ Kol 1, 15-16.

¹¹ Por. Jan Paweł II, *W imię Przenajświętszej...*, dz. cyt., s. 109-116; L. Balter, *Zbawcza obecność Ducha Świętego w Kościele i świecie*, HD 3 (1974), s. 167-176.

¹² Ef 1, 10; por. P. Fransen, *Kościół jako Lud Boży*, w: *Obraz Kościoła po Soborze Watykańskim II*, red. B. Lambert, Warszawa 1968, s. 71-87.

¹³ Por. LG, n. 3.

¹⁴ Ef 5, 5.

¹⁵ Łk 17, 21.

¹⁶ Mt 21, 43.

w sprawowaniu tajemnicy Eucharystii¹⁷ „Kościoł, czyli królestwo Chrystusa już teraz obecne w misterium, z mocy Boga rośnie w sposób widzialny w świecie. Znakiem tego początku i wzrastania jest krew i woda wypływające z otwartego boku ukrzyżowanego Jezusa (por. J 19, 34), a zapowiedzią są słowa Pana odnoszące się do Jego śmierci na krzyżu: <<A Ja, gdy zostanę nad ziemię wywyższony, przyciągnę wszystkich do siebie>> (J 12, 32)”¹⁸ Te dwa cytaty Ewangelii św. Jana znalazły u Ojców Kościoła jednoznaczny komentarz eklezjologiczny. Krew i woda zostały odczytane jako symbole chrztu świętego i Eucharystii¹⁹

Konstytucja *Lumen gentium* ukazując Kościół jako dzieło Trójcy Świętej, koncentruje się także na misji Ducha Świętego, który kontynuuje dzieło zbawcze Chrystusa. Dotyczy to interpretacji trzech zasadniczych aspektów: więzi Ducha Świętego z Kościołem oraz ożywiającego i jednoczącego działania Ducha Świętego. W tej korelacji misja Ducha Świętego jest dopełnieniem zainicjowanej przez Chrystusa misji zbawczej, co nadaje misji Ducha Świętego wymiar pneumatologiczny w kontekście chrystocentryzmu. Duch Święty, obecny w akcie Wcielenia Jezusa i w Jego publicznej działalności, zostaje posłany do dzieła tworzenia i kształtowania Kościoła²⁰ „Jeżeli zaś kto nie ma Ducha Chrystusowego, ten do Niego nie należy”²¹ To wskazuje na fakt, że Duch Święty dokonuje w człowieku wzrostu daru mądrości, poznania i łaski, na których to fundamentach kształtuje się Kościół jako wspólnota wszystkich wierzących. W tym rozumieniu, Kościół przeniknięty działaniem Ducha Świętego jest wspólnotą zarówno świętych, jak i ludzi grzesznych, którzy w Kościele odnajdują dar Bożej miłości, przebaczenia i nadziei: „Wierzę w Ducha Świętego, święty Kościół powszechny, świętych obcowanie, grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie, żywot wieczny”²²

Życie Kościoła, które jest darem Bożego zawierzenia powierzonym wspólnocie eklezjalnej, wyrasta z trwania w jedności z Chrystusem poprzez dar ożywiającego działania Ducha Świętego. Na to wskazuje tekst soborowy nawiązujący do dwóch przekazów biblijnych: J 4, 14 i 7, 38-39²³ Duch Święty jako Dawca życia, tworzy życie Poprzez dar *trwania w jedności* Ducha Świętego *tworzy się* w człowieku umiłowanie w tymże samym duchu

¹⁷ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, Watykan 2003, n. 21-25, (skrót: *EdeE*).

¹⁸ *LG*, n. 3.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, *W imię Przenajświętszej...*, dz. cyt., s. 51-62.457-476.

²⁰ Por. Łk 1, 35; Mt 3, 16.

²¹ Rz 8, 9.

²² Wyznanie wiary, w: *Mszal rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 14.

²³ Por. *LG*, n. 4.

wspólnoty Kościoła, a to sprawia, że człowiek dąży do jedności i miłości konsolidującej Kościół. Duch Święty zatem *tworzy życie* i je *kształtuje*, co przejawia się w wymiarze darowania grzechów i przywróceniu człowiekowi nadziei na zmartwychwstania w chwale²⁴.

Duch Święty dając życie, ma równocześnie moc je odnawiać, co potwierdzają teksty Nowego Testamentu. Św. Paweł w Liście do Rzymian pisze: „A jeżeli mieszka w was Duch Tego, który Jezusa wskrzesił z martwych, to Ten, co wskrzesił Chrystusa Jezusa z martwych, przywróci do życia wasze śmiertelne ciała mocą mieszkającego w was swego Ducha”²⁵ To wskazuje, że Bóg jest Życiem i *autorem życia*, co potwierdza w swej mowie św. Piotr: „Zabiliście Dawcę życia, ale Bóg wskrzesił Go z martwych, czego my jesteśmy świadkami”²⁶ Także sam Chrystus na kartach Ewangelii św. Jana mówi o swej mocy przywracającej do życia w łasce: „Kto zaś będzie pił wodę, którą Ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki, lecz woda, którą ja mu dam, stanie się w nim źródłem wody wytryskającej ku życiu wiecznemu”²⁷ Zatem te biblijne przekazy wskazują na wzajemne przenikanie się ojcowskiej troski Boga Ojca objawionej przez Chrystusa i ożywiającego działania Ducha Świętego. Przejawem tego jest dziedziczenie godności Bożej, bycie *dzieckiem Bożym*, co znajduje swoje dopełnienie w relacjach braterskiej więzi wspólnoty Kościoła, którą uswięca moc świętych sakramentów²⁸

II. Kościół zarodkiem królestwa Bożego

Konstytucja *Lumen gentium* przedstawiając fundamenty założenia Kościoła jako rzeczywistości tajemniczej wraz ze swoją naturą widzialną i duchową w aspekcie historycznym i eschatologicznym, wskazuje na Jezusa jako Tego, który jest objawieniem i twórcą eklezjalnej wspólnoty o charakterze królestwa Bożego²⁹ W Nowym Testamencie słowo „królestwo” występuje w konfiguracji różnych określeń: królestwo niebieskie, królestwo Boże, królestwo Ojca. Królestwo niebieskie nie jest królestwem w sensie odległym i przestrzennym, lecz jest rzeczywistością, suwerennością

²⁴ Por. L. Balter, *Duch Święty w świadomości i życiu Kościoła posoborowego*, AK 80 (1973), s. 162-171.

²⁵ Rz 8, 11.

²⁶ Dz 3, 15.

²⁷ J 4, 14.

²⁸ Por. J. Chmiel, *Powszechne powołanie do świętości w Kościele*, w: *Idee przewodnie soborowej Konstytucji o Kościele*, red. S. Grzybek, Kraków 1971, s. 109-110.

²⁹ Por. I. Ellacuria, *Conversione della Chiesa al Regno di Dio. Per annunciarlo e realizzarlo nella storia*, Brescia 1982, s. 68-91.

przychodzącą z wysoka z woli Bożej i stabilizującą się w sercu ludzkim. Ono to konstytuuje całe przepowiadanie Jezusa i Apostołów. Ewangelia nie jest niczym innym, jak „Dobrą Nowiną” o królestwie Bożym, która niesie w sobie jedność słowa i czynów. Jezus posyła swoich uczniów, by przepowiadali orędzie o zbawieniu nie tylko słowem, lecz także czynem i przykładem. Nadto Jezusowe przypowieści o królestwie Bożym kryją w sobie moc przekonywania, że Bóg urzeczywistnia swoje królestwo jako przywrócenie światu utraconego porządku dobra, prawdy i piękna. Czas królestwa, jego początek jest czasem zasiewu, kiedy ziarno ukryte w ziemi obumiera. To porównanie królestwa Bożego do ziarna jest logicznym obrazem obecności królestwa w słowach Jezusa i Jego cudach, co jest zarazem analogią oczekiwania wzrostu i rozwoju królestwa³⁰

Realizacja królestwa Bożego, chociaż nawiązuje do *przyszłości*, przenika ludzką *teraźniejszość*. Człowiek bowiem ma się przekonać do całkowitego przyjęcia Jezusowego orędzia o królestwie poprzez przemianę swych myśli i dotychczasowego sposobu życia. To warunkuje doświadczanie bliskości królestwa Bożego i jest zarazem jego dziedziczeniem. Z tego wynika, że królestwo Boże jest nie tylko darem, ale także zobowiązaniem identyfikowania się z Chrystusem³¹

Aktem człowieka wierzącego w obliczu królestwa Bożego jest postawa *ewangelicznego dziecka*, które przyjmuje ofiarowany mu dar³². Ale tym samym przyjęcie królestwa zobowiązuje i prowokuje wierzącego do pracy nad sobą, „by być współpracownikami dla królestwa Bożego”³³ oraz by walczyć o królestwo Boże na wzór tych, „którzy przez wiarę pokonali królestwa, dokonali czynów sprawiedliwych, otrzymali obietnicę”³⁴, a przede wszystkim, by szukać najpierw królestwa Bożego i jego sprawiedliwości³⁵. Zatem królestwo Boże obwarowane jest decyzją radykalnego przyjęcia go i konsekwencją dogłębnej rozważi³⁶

W interpretacji Jezusa jest królestwo Boże czymś unikalnym w dziejach historii świata i przejawia się jako suwerenność Boga. Koncentruje ono bowiem w sobie wydarzenia, które zawierają najbardziej istotne aspekty sensu życia człowieka. Mając to na uwadze od początku chrześcijaństwa poszukiwano w dobrej wierze elementy eschatologiczne przepowiadania

³⁰ Por. J. Neumann, *Idea zbawcza królestwa Bożego*, Warszawa 2000, s. 38-43.

³¹ Por. J. Gnilka, *Jezus vo Nazaret*, Freiburg 1993, s. 75n.

³² Por. Mt 10, 15.

³³ Kol 4, 11.

³⁴ Hbr 11, 33.

³⁵ Por. Mt 6, 33.

³⁶ Por. Mt 5, 29; Łk 14, 28-32.

Jezusa, które by miały swoje odniesienie do weryfikacji ludzkich wartości w konkretnych uwarunkowaniach społeczno historycznych i tym samym przenikałyby w świat immanentny człowieka³⁷

III. Kościół - Mistyczne Ciało Chrystusa

Tajemnicę Kościoła jako Mistycznego Ciała Chrystusa ukazuje Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* w odniesieniu do biblijnego przekazu symbolicznych obrazów Nowego Testamentu. Wśród nich szczególna uwaga koncentruje się na specyfice metafor Kościoła jako owczarni, uprawnej roli, Bożej budowli, niebieskiego Jeruzalem, naszej matki i oblubienicy.

Inicjatywa Boga w relacji do Kościoła znajduje swój wyraz i tradycję w obrazie biblijnego pasterza³⁸ Wymowny obraz Chrystusa jako Dobrego Pasterza zatroskanego o trzodę, który nawet w duchu miłości pasterskiej oddaje życie, stanowi motyw pasterskiej miłości³⁹

Sceneria obrazu uprawnej roli zawiera w sobie podwójną analogię: Kościół jako rola, na której wzrasta niejako starotestamentalne oliwne drzewo oraz winnica o charakterze i wartościach nowotestamentalnych. Te dwa tematy wskazują na sens eklezjalny wspólnoty ludzkiej, czego przejawem jest dążenie do pojednania, do zjednoczenia Żydów i innych narodów w imię zbawienia i jedności międzyludzkiej z Bogiem, który ożywia i nadaje sens ludzkiemu oczekiwaniu⁴⁰ Ma to również potwierdzenie w Janowej alegorii: Chrystus daje życie i stwarza jedność ontologiczną Kościoła⁴¹ Ta jedność ma swój wymiar w kształcie zewnętrznego zorganizowania form życia socjalnego dla całej trzody. Nadto Chrystus jest jedynym pasterzem jednoczącym wszystkich swym autorytetem.

Do tych myśli nawiązuje teologia św. Pawła poprzez zwrócenie uwagi na podwójną metaforę Kościoła: „Wy jesteście uprawną rolą Bożą i Bożą budowlą”⁴² Pierwsza metafora ma swoje odniesienie do krótkiej przypowieści alegorycznej: „Ja siałem, Apollos podlewał, lecz Bóg dał wzrost”⁴³ Zatem praca powołanych do troski o Kościół jako współpracowników Boga, nadaje wspólnocie eklezjalnej właściwy kształt.

³⁷ Por. J. Lewandowski, *Bóg i człowiek*, Warszawa 2001, s. 61-82.

³⁸ Por. Iz 40, 11; Ez 34, 11; J 10, 11-15.

³⁹ Por. LG, n. 41; Sobór Watykański II, *Dekret o postudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, n. 13, (skrót: PO).

⁴⁰ Por. Rz 11, 13-26; J 15, 1-5.

⁴¹ Por. J 10, 11-15.

⁴² 1 Kor 3, 9.

⁴³ 1 Kor 3, 6.

Drugą metaforę Kościoła jako obraz Bożej budowli: „A więc nie jesteście już obcymi i przychodniami, ale jesteście współobywatelami świętych i domownikami Boga – zbudowani na fundamencie apostołów i proroków, gdzie kamieniem węgielnym jest sam Chrystus Jezus. W Nim zespalana cała budowla rośnie na świętą w Panu świątynię, w Nim i wy także wznosicie się we wspólnym budowaniu, by stanowić mieszkanie Boga przez Ducha”⁴⁴

Określenie Kościoła jako „niebieskie Jeruzalem” jest zaczerpnięte z kart Apokalipsy Jana, gdzie jest mowa o „Jeruzalem niebieskim” stworzonym przez Boga wcześniej, aniżeli zbudowane ręką ludzką miasto Jeruzalem⁴⁵ Nadto „Jeruzalem niebieskie” było inspiracją życia wielu proroków Starego Testamentu⁴⁶ Jednak najbardziej ekwiwalentny opis „niebieskiego Jeruzalem” zawarty został w Apokalipsie Jana: „I *Miasto Święte – Jeruzalem Nowe* ujrzałem zstępujące z nieba od Boga, przystrojone jak *oblubienica zdobna* w klejnoty dla swego męża”⁴⁷

W przekazie św. Pawła nabiera Kościół także specyficznego charakteru jako „naszej matki”⁴⁸ i „oblubienicy”⁴⁹, który na drodze wierności trwa w posłuszeństwie Chrystusowi w czasie swego ziemskiego pielgrzymowania, aż do osiągnięcia nowego życia w blasku wiecznej chwały⁵⁰

Kościół jako Mistyczne Ciało Chrystusa, w swej tajemniczości, dotyka tematyki podobieństwa immanentnego. W tym aspekcie Mistyczne Ciało Chrystusa, w którym urzeczywistnia się życie trynitarnie Boga, Chrystus jest Głową licznych członków Kościoła, a Duch Święty jest tym, który obdarza komuniją różnorodnością darów. *Lumen gentium* uwzględniając to, zwraca szczególną uwagę na wewnętrzne przenikanie Chrystusa we wspólnotę eklezjalną poprzez sakrament chrztu i Eucharystii, które usposabiają wiernych do życia w konfiguracji Mistycznego Ciała⁵¹ Życie wspólnoty eklezjalnej, koncentrujące się na Chrystusie, staje się podmiotem jako osobowość wspólnotowa, komunია realistyczna⁵². Na ten fakt wskazuje

⁴⁴ Ef 2, 19-22.

⁴⁵ Por. Ap 21, 1-27.

⁴⁶ Por. Tb 13, 16; Iz 59, 11n; Ez 18, 30.

⁴⁷ Ap 21, 2.

⁴⁸ Gal 4, 26; por. Ap 12, 17.

⁴⁹ Por. Ef 5, 24.

⁵⁰ Por. Kol 3, 1-4.

⁵¹ Por. *LG*, n. 7.

⁵² Por. Jan Paweł II, *Przemówienie na audiencji generalnej „Wartość zaangażowania w rzeczywistość doczesną” z 13.XII.2000*, *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 3 (2001), s. 38-39; M. Semeraro, *La Chiesa comunione*, *Rivista di scienze religiose* 2 (1990), s. 347-387.

św. Paweł, dla którego Kościół jest jednością tajemniczą i niewidzialną, jednością wszystkich wierzących z Chrystusem, jednością wszystkich chrześcijan między sobą. „Wszyscy bowiem tej wierze jesteście synami Bożymi – w Chrystusie Jezusie. Bo wy wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa. Nie ma już Żyda ani poganina, nie ma już niewolnika ani człowieka wolnego, nie ma już mężczyzny ani kobiety, wszyscy bowiem jesteście kimś jednym w Chrystusie Jezusie”⁵³ W tym kontekście każdy ochrzczony tworzy z Jezusem jedność, na wzór jedności Syna Bożego z Bogiem Ojcem. Ta jedność, która chociaż jest różna i uwarunkowana różnymi aspektami społeczno - religijnymi, tworzy jednak jedność z Chrystusem w koniunkturze Mistycznego Ciała Chrystusa jako nową rzeczywistość i skutek usprawiedliwienia za pośrednictwem wiary i chrztu świętego. Zatem poprzez wspólnotowy wymiar świętych sakramentów i Słowa Bożego, tworzy się komunია wierzących z Chrystusem⁵⁴. Na to zwraca uwagę św. Paweł w Pierwszym Liście do Koryntian, gdzie posługuje się obrazem jedności Ciała i jego członków: „Czyż nie wiecie, że ciała wasze są członkami Chrystusa? [...] Ten zaś, kto się łączy z Panem, jest z Nim jednym duchem”⁵⁵ W tym tekście autor zamierza podkreślić nie tylko wartość jedności chrześcijan między sobą, ale także znaczenie jedności wszystkich chrześcijan z Chrystusem w wymiarze mistycznej więzi na wzór jedności Bożych Osób, czego potwierdzeniem jest wizja Kościoła ukazanego u J 17, 22-23.

Św. Paweł pisząc do gminy chrześcijańskiej w Koryncie przedstawia Kościół jako metaforę jedności Chleba Eucharystycznego⁵⁶ Jezus obecny w Eucharystii jednoczy wszystkich wierzących w sposób realistyczny w konfiguracji sakramentalnego wymiaru swego Mistycznego Ciała⁵⁷ Tak więc Kościół karmiąc się bogactwem *indywidualnego* Ciała Chrystusa, spożywa Jego Ciało. To precyzuje św. Paweł w metaforze Ciała wskazując na wspólnotę wiernych jako komunię zjednoczoną ze sobą jako Ciało: „Podobnie, jak jedno jest ciało, choć składa się z wielu członków, a wszystkie członki ciała, mimo, że są liczne, stanowią jedno ciało, tak też jest i z Chrystusem”⁵⁸ W Pierwszym Liście do Koryntian św. Paweł podaje formułę *Corpus Christi*: „Wy przeto jesteście Ciałem Chrystusa i poszczególnymi członkami”, co należy tłumaczyć jako *bycie* w Ciele

⁵³ Gal 3, 26-28.

⁵⁴ Gal 2, 20.

⁵⁵ 1 Kor 12, 23.

⁵⁶ Por. 1 Kor 10, 17.

⁵⁷ Por. *EdeE*, n. 20n.

⁵⁸ 1 Kor 12, 12.

Chrystusa, w Chrystusie⁵⁹ Do tej myśli nawiązuje List do Rzymian, w którym autor eksponuje jedność ciała i członków: „Podobnie wszyscy razem tworzymy jedno ciało z Chrystusem, a każdy z osobna jesteśmy nawzajem dla siebie członkami”⁶⁰

W Liście do Kolosan i do Efezjan św. Paweł mówi o Kościele jako Ciele Chrystusa w znaczeniu jedności z Chrystusem zmartwychwstałym, który nadaje sens istnieniu człowieka w Mistycznym Ciele. W antropologii św. Pawła „ciało” nie jest częścią człowieka pozbawioną duszy, lecz *potrzebą* koordynacji całego człowieka w odniesieniu do rzeczywistości życia osoby ludzkiej przenikniętej transcendencją Chrystusa jako Głowy Ciała. Wpływ Chrystusa na Ciało i Jego w nim funkcję pryncypialną potwierdza List św. Pawła do Kolosan: „I On jest Głową Ciała – Kościoła”⁶¹, a także List do Efezjan: „I wszystko poddał pod Jego stopy, a Jego samego ustanowił nade wszystko Głową dla Kościoła, który jest Jego Ciałem, Pełnią Tego, który napęłnia wszystko wszelkimi sposobami”⁶² W tym aspekcie Kościół jako Mistyczne Ciało Chrystusa uczestniczy w *tworzeniu* ludzkości poprzez odnowę w duchu Chrystusa Pana i Zbawiciela przenikając w struktury ludzkiej egzystencji⁶³

IV. Kościół widzialny i duchowy

Rozważając tajemnicę Kościoła potrzeba uwzględniać nie tylko jego aspekt transcendentalny rzeczywistości zbawczej, lecz także widzialność tej rzeczywistości z uwzględnieniem weryfikacji definicji tajemnicy, która implikuje w sobie zarówno wymiar widzialny, jak i niewidzialności. W kontekście tych dwóch aspektów kreuje się poczwórny wymiar wspólnoty eklezjalnej:

1. Kościół jest obecny w teraźniejszości i objawia się w konkretnej społeczności⁶⁴ Grupa socjalna – widzialna i wspólnota duchowa nie są dwiema rzeczywistościami odrębnymi, lecz jedną rzeczywistością skonsolidowaną, czego potwierdzeniem jest tajemnica Wcielenia Słowa Bożego wyrażająca się w konfiguracji unii hipostatycznej.

2. Komunia jako konkretna społeczność jest w swym wymiarze jedyna i obecna w rzeczywistości ziemskiej w istnieniu Kościoła katolickiego,

⁵⁹ 1 Kor 12, 27; por. Gal 3, 26-28.

⁶⁰ Rz 12, 5.

⁶¹ Kol 1, 18; por. Kol 2, 10.19.

⁶² Ef 1, 22-23; por. Ef 4, 15; 5, 23.

⁶³ Por. Kol 1, 15-20; 1 Kor 12, 6; 15, 28; Kol 3, 11.

⁶⁴ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris missio”*, n. 5, w: Jan Paweł II, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2000, s. 516-517.

choć niektóre jej elementy eklezjalne dostrzega się w strukturach innych wspólnot⁶⁵ Kościół Jezusa jedyny w swoim wymiarze jako rzeczywistość łaski i zbawienia został powierzony przez Chrystusa Piotrowi, Apostołom i ich następcom. Wnikając zaś w bogactwo darów Kościoła Chrystusowego dostrzega się także i ich obecność i działanie poza *organizmem* Kościoła, na co zwraca uwagę soborowy Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegrati*: „Ponadto wśród elementów albo dóbr, z których razem wziętych buduje się i ożywia sam Kościół, niektóre, i to liczne i ważne, mogą istnieć poza widocznym obrębem Kościoła katolickiego; są to: spisane słowo Boże, życie w łasce, wiara, nadzieja i miłość oraz inne wewnętrzne dary Ducha Świętego, a także elementy widzialne; to wszystko, co pochodzi od Chrystusa i prowadzi do Niego, słusznie należy do jedyne Kościoła Chrystusowego”⁶⁶

3. Chrystus wnikając sobą w istotę głębi życia Kościoła nadaje komunii specyficzny charakter *bycia ubogim*. Św. Paweł w Drugim Liście do Koryntian wskazując na tę prawdę pisze: „Znacie przecież łaskę Pana naszego Jezusa Chrystusa, który będąc bogaty, dla was stał się ubogim, aby was ubóstwem swoim ubogacił. [...] Nie o to bowiem idzie, żeby innym sprawić ulgę, a sobie utrapienie, lecz żeby była równość. Teraz więc niech wasz dostatek przyjdzie z pomocą ich potrzebom, aby ich bogactwo było wam pomocą w waszych niedostatkach”⁶⁷

Ubóstwo Chrystusa, które nas zbawia, nie jest w swym wymiarze analogią do braku posiadania dóbr materialnych. Koncentruje się ono bowiem na postawie Syna Bożego, który uniżył się, stał się posłuszny aż do śmierci krzyżowej, by tym samym dokonać naszego zbawienia. W tym kryje się wezwanie, by opierać na Chrystusie autentyczną zdolność życia w braterskiej miłości. Św. Paweł w Liście do Filipian, chcąc ukazać adresatom zdolność życia w zgodzie i miłości, wskazuje na wielką wartość ubóstwa Chrystusa: „Dopełnijcie mojej radości przez to, że będziecie mieli te same dążenia: tę samą miłość i wspólnego ducha, pragnąc tylko jednego, a niczego nie pragnąc dla niewłaściwego współzawodnictwa ani dla próżnej chwały, lecz w pokorze oceniając jedni drugich za wyżej stojących od siebie”⁶⁸ Tę myśl rozwija autor w dalszej części tego Listu, gdzie pisze, że: „Chrystus Jezus, istniejąc w postaci Bożej, nie skorzystał ze sposobności, aby na równi być z Bogiem,

⁶⁵ Por. E. Jungel, *Il vangelo della giustificazione del peccatore come centro della fede cristiana. Uno studio teologico in prospettiva ecumenica*, Brescia 2000, s. 68n.

⁶⁶ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, n. 3.

⁶⁷ 2 Kor 8, 9-14.

⁶⁸ Flp 2, 2-3.

lecz ogołocił samego siebie, przyjąwszy postać sługi, stawszy się podobnym do ludzi. A w zewnętrznym przejawie uznany za człowieka, uniżył samego siebie, stawszy się posłusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej”⁶⁹ Zatem ubóstwo jest zdolnością wyrzeczenia się każdej korzyści czy dominacji względem innych. Ubóstwo Chrystusa uczy chrześcijan zapominania o sobie i uwrażliwia na prawdziwą braterską miłość. Ten aspekt krystalizuje przejrzystość spojrzenia na wspólnotę eklezjalną i miłość w konturach *ubogiego* Kościoła. W ten sposób Jezus skłania Kościół, by stał się *szkołą*, która usprawnia wspólnotę eklezjalną do spełniania swego misyjnego przeznaczenia w dziele głoszenia ubogim Dobrej Nowiny o zbawieniu⁷⁰ Biedni bowiem są tymi, którzy mają wewnętrzną dyspozycyjność zaakceptowania woli Bożej i są zdolni do zawierzenia Bożej opatrności. Zatem królestwo Boże jest dla tych, którzy potrafią żyć w pełnej ufności Bogu i otwartości na czułość Bożego miłosierdzia: „Albowiem Syn Człowieczy przyszedł szukać i zbawić to, co zginęło”⁷¹.

4. Kościół przewycięża swoje słabości dzięki zbawczej mocy Chrystusa i miłości, która nadaje ludzkiemu życiu prawdziwy wymiar egzystencji⁷². One to wyznaczają Kościołowi aspekt eschatologiczny życia eklezjalnej wspólnoty. Zatem Kościół jest w swym powołaniu ukierunkowany na służbę grzesznej ludzkości, doświadczanej grzechem, dla której to owa służba jest realizacją misji dającą ludziom różne możliwości pomocy, co w konsekwencji poprzez krzyż i cierpienie Zbawiciela stawia ludzkość w świetle Chrystusowego zmartwychwstania i Jego zbawczej pewności⁷³

Kościół jako „znak” więzi z Bogiem usposabia człowieka do przyjęcia daru Bożej miłości, dzięki której dokonuje się odnowienie ludzkiej egzystencji czyniąc ją zdolną do wiernego trwania w relacji Bosko – ludzkiej. Tym samym jedność człowieka z Bogiem urzeczywistnia miłość bliźniego, która w Kościele *scala* wszystkich wierzących. Stanowi to bardzo ważny motyw właściwego funkcjonowania i rozwoju wspólnoty eklezjalnej. Św. Jan pisze: „My miłujemy Boga, ponieważ Bóg sam pierwszy nas umiłował. Jeśliby ktoś mówił: „Miłuję Boga”, a brata swego nienawidził, jest kłamcą, albowiem kto nie miłuje brata swego, którego widzi, nie może miłować Boga, którego nie widzi. Takie zaś mamy od Niego przykazanie, aby ten, kto miłuje

⁶⁹ Flp 2, 6-8.

⁷⁰ Por. Iz 61, 1-2; Jan Paweł II, *Przemówienie na XV Światowy Dzień Młodzieży z dnia 19.VIII.2000*, w: Cz. Drążek, *Jan Paweł II – wskazania na trzecie tysiąclecie*, Kraków 2001, s. 272-277.

⁷¹ Łk 19, 10.

⁷² Por. Jan Paweł II, *W imię Przenajświętszej...*, dz. cyt., s. 37-47.

⁷³ Por. U. Casale, *Il mistero della Chiesa*, Torino 1998, s. 204-217.

Boga, miłował też i brata swego”⁷⁴ Ten element miłości Boga i bliźniego jest fundamentem jedności z Bogiem i wzajemnej więzi międzyludzkiej. Dlatego Kościół mając to na uwadze wsparty mocą i działaniem Ducha Świętego czyni wszystko, by nadal świat mimo wielu trudności i niepowodzeń, trwał przy życiu na drodze wiodącej do zbawienia⁷⁵

⁷⁴ J 14, 19-21.

⁷⁵ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie na audiencji generalnej „Współpracować w szerzeniu Królestwa Bożego na świecie” z 6.XII.2000*, L'Osservatore Romano (wyd. pol.) 3 (2001), s. 37-38.